

در دیدار ناشران و پدیدآورندگان با مؤلفان کتاب‌های درسی
فنی و حرفه‌ای و کار دانش مطرح شد:

رشد ۱۵۰ درصدی نتیجه تعامل با ناشران

گزارشگر: سمانه آزاد

فقط یک پیمانکار است. حال آن که ارتباط شما با ناشر برای تولید کتاب آموزشی، مانند یک سازمان سفارش‌دهنده به یک ناشر آزاد نیست. به نظر من میزان دخل و تصرف و آزادی‌های ناشر در امر تولید باید بیشتر باشد، در حالی که در روابط کنونی، گویی شما یک سازمان سفارش‌دهنده و ما پیمانکار نشر هستیم. این موضوع ناشران را به همکاری ترغیب نمی‌کند.»

یگانه از انتشارات فارابی هم با انتقاد از تغییرات هر ساله برخی از کتاب‌های درسی گفت: «چرا تغییرات کتاب رایانه این قدر زیاد است؟ چه دلیلی وجود دارد که کتاب این رشته هر سال عوض شود؟» وی افزود: «چرا در شاخه کار دانش دو منبع و مرجع معرفی شده که مطالب هر دو تقریباً مانند هم است. از سوی دیگر چرا تألیف کتاب‌های جدید طول می‌کشد؟»

ندیری از آموزشگاه اندیشمندان کرج و انتشارات جوزان درباره منابع درسی کنکور هنرستان‌ها، دانش‌آموزان کار دانش گفت: «نیمی از داوطلبان کنکور هنرستان‌ها، دانش‌آموزان کار دانش هستند. آن‌ها برخی از کتاب‌ها و منابع کنکور را در طول سال تحصیلی نمی‌خوانند؛ اما باید در کنکور پاسخ آن‌ها را بدهند. به نظر می‌رسد باید راه‌حلی درباره این موضوع پیدا کرد.»

ضرورت هم‌گامی با سرعت تغییرات دانش

نیلوفر بزرگ‌نیا، از مؤلفان کتاب‌های رایانه در پاسخ به سؤالی مبنی بر تغییرات پی در پی کتاب گفت: «مسائل آموزشی و علمی در رشته ما خیلی سریع‌تر از رشته‌های دیگر است؛ به گونه‌ای

اشاره

معاونت سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی در حاشیه بیست و هشتمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، نشست‌های علمی آموزشی متعددی را برگزار کرد. در چهارمین نشست این معاونت، ناشران و پدیدآورندگان با مؤلفان کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش به گفت‌وگو نشستند. در این برنامه مؤلفانی از گروه‌های رایانه، برق، کار و فناوری، مدیریت خانواده و تربیت‌بدنی حضور داشتند.

سخت اما مؤثر

در ابتدای نشست، **فریبا کیا** معاون دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی با تأکید بر ضرورت تعامل میان ناشران آموزشی و دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی گفت: «شاید تعامل و گفت‌وگو بهترین و کوتاه‌ترین راه نباشد، اما ماندگارترین و اثرگذارترین راه برای نزدیک کردن تفکر بخش خصوصی و بخش دولتی در تولید منابع آموزشی و تربیتی است. ما طی چهار سال گذشته، آثار این گفت‌وگو را به خوبی احساس کرده‌ایم.» در ادامه، چند تن از ناشران سؤالات خود را مطرح کردند.

ناشر یا پیمانکار؟

کافی مشاور انتشارات فنی ایران گفت: «نخستین سؤال من این است که از نگاه شما ناشر چه مفهومی دارد؟ استنباط من از نوع روابط میان دفتر با ناشران این است که از نگاه شما ناشر

سوی دیگر ما شایستگی‌های غیر فنی مورد نیاز مشاغل و دنیای کار را نیز مدنظر داریم؛ مانند رعایت موارد ایمنی و بهداشتی که در دنیای کار مطرح است اما صرفاً فنی نیست.

خانم نوروزی در انتها گفت: «از آنجا که این درس و حوزه درسی نسبتاً جدید است ناشران هنوز آشنایی کافی با آن ندارند و آثاری هم که در این زمینه دیده‌ایم چندان منطبق با اهداف ما نیست. اما امیدواریم ناشران بتوانند پیرامون این درس تولیداتی داشته باشند؛ مثلاً مؤلفان می‌توانند پروژه‌هایی را طرح کنند که دانش‌آموزان به‌جای پروژه‌های درسی‌شان آن‌ها را اجرا کنند. ما از ناشران انتظار داریم بتوانند به دسترسی دانش‌آموزان به منابع و کتاب‌های مفید در این زمینه کمک کنند.»

تعامل و گفت‌وگو

ماندگارترین و

اثرگذارترین راه برای

نزدیک کردن تفکر بخش

خصوصی و بخش دولتی

در تولید منابع آموزشی و

تربیتی است

توجه بیشتر ناشران به حوزه کتاب‌های کمک‌آموزشی

بختیاری، از مؤلفان حوزه درسی گرافیک، نیز با تأکید بر اینکه معاونت سامان‌دهی منابع آموزشی، تأکیدی بر درسی بودن کتاب‌ها ندارد، گفت: «ناشران نباید گمان کنند که آموزش و پرورش تنها سفارش‌دهنده

موضوعات کتاب‌های آموزشی است و به تبع آن ناشران باید مانند پیمانکار عمل کنند. اساساً سامان‌دهی منابع آموزشی بر درسی بودن کتاب‌ها تأکید ندارد و اتفاقاً کتاب‌های غیردرسی ناشران مورد توجه مؤلفان کتاب‌های درسی قرار می‌گیرد؛ چراکه به مثابه یک مکمل عمل می‌کنند. در واقع کنار هم قرار گرفتن کتاب‌های درسی و کتاب‌های غیردرسی با رویکرد آموزشی که شما منتشر می‌کنید، نتیجه مطلوبی خواهد داشت.»

که گاهی حتی خود ما هم غافلگیر می‌شویم. نسخه‌های جدید نرم‌افزارها به سرعت منتشر می‌شوند. ما در گروه تألیف کتاب‌های رشته رایانه، همراه دوستانی که از بازار کار دعوت می‌کنیم، اعضای کمیسیون‌های تخصصی و نیز مدرسان، با در نظر گرفتن این تغییرات سریع، کتاب را تألیف می‌کنیم. از سوی دیگر ما مجبوریم خود را در سطح جهانی به‌روز نگه داریم و استانداردهای جهانی را نیز رعایت کنیم. همه این عوامل باعث شده تا در رشته رایانه تغییرات زیادی داشته باشیم.»

وی درباره طولانی شدن زمان تألیفات جدید نیز افزود: «در زمینه رایانه شرایط به‌گونه‌ای است که هر کسب‌جرت تألیف در این حوزه را به خود نمی‌دهد. چراکه ما واقعا خودمان را در برابر دانش‌آموزان مسئول می‌دانیم. آموزش‌های ما باید عمیق باشند. مثلاً در زمینه آموزش برنامه‌سی‌شارپ، با تأکیدی که بر استفاده از توانایی‌های مؤلفان خارج از سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی داشتیم، جمعی را گرد آورده‌ایم. یک مؤلف کار را تألیف می‌کند و بقیه اعضای گروه بر تک‌تک بخش‌ها و حتی جمله‌بندی‌های متن نظر می‌دهند و در صورت لزوم تغییراتی را اعمال می‌کنند. اعمال این دقت‌نظرها که به خاطر آموزش دقیق و عمیق دانش‌آموزان است، قطعاً وقت‌گیر خواهد بود.»

منابع متفاوت در حوزه کار دانش هم موضوع دیگری بود که خانم **بزرگ‌نیا** به آن اشاره کرد. وی افزود: «ما در این حوزه حق اجبار اعلام کتاب درسی خاصی را نداریم و تنها می‌توانیم کتاب‌ها و منابع آموزشی را معرفی کنیم. در واقع ما استانداردها و بودجه‌بندی‌هایی داریم که براساس آن‌ها کتاب‌هایی را پیشنهاد می‌دهیم. یعنی این کتاب‌ها فقط جنبه معرفی و پیشنهاد دارند و ما ملزم نیستیم در سال تحصیلی کتابی را الزام کنیم.»

کار و فناوری، نیازمند توجه ویژه ناشران

در ادامه این نشست، **معصومه نوروزی** از مؤلفان گروه کار و فناوری درباره این حوزه نسبتاً جدید درسی گفت: «درس کار و فناوری از سال ۱۳۹۲ وارد برنامه درسی شد. تاکنون سه کتاب کار و فناوری برای پایه‌های ششم، هفتم و هشتم تألیف شده است. کتاب پایه نهم هم برای سال تحصیلی ۹۵-۹۴ در دست تألیف است.»

وی درباره اهداف این حوزه درسی گفت: «یکی از اهداف کلان این درس، آموزش مهارت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات است. از این‌رو یکی از بخش‌های عمده کتاب به این موضوع اختصاص دارد. مثلاً در پایه ششم به آموزش ویندوز و سخت‌افزار به‌صورت پایه و مهارت‌های آفیس پرداخته‌ایم. در پایه هفتم مباحث جست‌وجو در اینترنت و مستندسازی و در پایه هشتم موضوعات کار با ایمیل و شبکه‌ها را مورد توجه قرار داده‌ایم.»

وی با اشاره به اینکه آموزش شایستگی‌های فنی از دیگر اهداف کلان این حوزه است گفت: «آموزش شایستگی‌های فنی یعنی دانش‌آموزان با اجرای پروژه‌های درسی و عملی برخی از این شایستگی‌ها را یاد می‌گیرند. مثلاً با ساخت یک وسیله برقی یاد می‌گیرند که مدارها چگونه کار می‌کنند. هم‌چنین انواع برشکاری‌ها و اتصالات را در پروژه‌های کوچک تجربه می‌کنند تا بعدها بتوانند این مهارت‌ها را در پروژه‌های بزرگ تعمیم دهند. از

وی افزود: «سال‌های قبل انتقاد می‌شد که چرا کتاب‌های درسی حوزه هنر و گرافیک، هم در هنرستان‌ها و هم در دانشگاه‌ها تدریس می‌شوند؟ دلیل این بود که آن‌ها تنها منابع آموزشی

رشته هنر بودند و کتاب دیگری در برخی عناوین درسی وجود نداشت. اما خوشبختانه اخیراً شاهد رشد روزافزون کتاب‌های آموزشی هستیم که مشخصاً کتاب درسی نیستند؛ اما مکمل‌های خوب و البته گاهی ناقصی هستند که نشان از توجه ناشران به این حوزه دارد. در واقع با چنین رویکردی است که کتاب‌های شما در دفتر سامان‌دهی منابع آموزشی و طی چارچوب‌های از پیش تعیین‌شده‌ای داوری و در صورت مناسب بودن در کتاب‌های درسی معرفی می‌شوند. اینجاست که ضوابط ما به‌عنوان فیلتر استفاده می‌شوند و گزینه ناشران می‌توانند کتاب‌هایشان را براساس سرفصل‌های از پیش تعیین‌شده خودشان یا نیاز بازار کتاب منتشر کنند.»

مجتبی انصاری پور از مؤلفان گروه الکترونیک نیز با درخواست از ناشران برای تعامل بیشتر با سامان‌دهی منابع آموزشی گفت: «برنامه درسی ما چه در حوزه فنی و حرفه‌ای و چه در حوزه نظری، متمرکز است و ما تابع یک دستورالعمل کلی هستیم. این دستورالعمل در اختیار ناشران قرار دارد که می‌توانند با توانایی و تجربه‌های ارزشمندشان از آن استفاده کنند.»

وی درباره منابع کنکور دانش‌آموزان شاخه کاردانش نیز افزود: «تا مدت‌ها بحث ادامه تحصیل هنرجویان شاخه کاردانش در دانشگاه‌ها مطرح نبود، اما پس از طرح ضرورت تشویق دانش‌آموزان به تحصیل در این شاخه، ادامه تحصیل آن‌ها در دانشگاه‌ها هم مطرح شد. از این‌رو طبیعی بود که برخی مباحث در برنامه درسی آن‌ها نباشد. به همین دلیل درس‌های جبرانی و تکمیلی تألیف شد. گرچه هنوز این خلأ وجود دارد، اما وجود ناشرانی مانند شما می‌تواند در این زمینه به ما کمک کند.»

غلبه آثار ترجمه بر تألیف

در ادامه **عباس اردستانی**، عضو شورای برنامه‌ریزی درسی تربیت‌بدنی، به عمده مشکلات کتاب‌های آموزشی حوزه تربیت‌بدنی اشاره کرد و گفت: «ما در کتاب‌های کمک‌آموزشی خصوصاً در بخش تربیت‌بدنی با دو مشکل بزرگ مواجه هستیم. نخست آنکه عمده مطالب و کتاب‌هایی که منتشر می‌شوند ترجمه‌اند، نه تألیف. دیگر اینکه اگر ناشران قصد همکاری دارند، باید با خواسته‌های نظام آموزشی در این زمینه آشنایی داشته باشند؛ اما من سال گذشته تنها با یک ناشر در دفتر ملاقات داشتم!»

وی افزود: «نکته‌ای که ناشران و مؤلفان باید در تولید کتاب‌های کمک‌آموزشی به آن توجه کنند این است که این کتاب‌ها تک‌بعدی نیستند و چند جنبه باید در آن‌ها مورد توجه قرار بگیرد. در این کتاب‌ها فقط تخصص مطرح نیست. البته در نظر گرفتن این جنبه‌ها، تألیف کتاب را مشکل خواهد کرد، اما به گمان من اگر ناشران، ارتباط و تعاملی در این حوزه با سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی داشته باشند ما و آن‌ها راحت‌تر و

سریع‌تر به مقاصدی که مدنظرمان هست می‌رسیم.» **سیدرحمان هاشمی** از گروه مدیریت خانواده نیز با قدردانی از ناشران گفت: «آموزش و پرورش برنامه‌های آموزشی و درسی خود را از طریق نشر کتاب‌های درسی در دسترس دانش‌آموزان قرار می‌دهد. منابعی که شما تولید می‌کنید در راستای ارتقای سطح دانش و بینش دانش‌آموزان و ایجاد زمینه‌های فعالیت بالاتر است که بسیار ارزشمند است.»

وی افزود: «رشته مدیریت خانواده، هم در حوزه فنی و حرفه‌ای و هم در حوزه نظری فعالیت دارد. هر قدر که در این حوزه کتاب منتشر شود باز هم کم است؛ زیرا خانواده‌ها به ارتباطات اجتماعی جدید و آگاهی‌های فنی روز نیاز دارند و این به کمک شما نیز دارد.»

افزایش کتاب‌های مناسب حوزه فنی و حرفه‌ای و کاردانش

در انتهای این نشست **فریبا کیا** معاون دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی، اطلاعاتی را در اختیار ناشران گذاشت. وی گفت: «در طول سال گذشته، کتاب‌های رسیده به دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی، از نظر تعداد شاهد رشدی ۱۰۰ درصدی بوده است و این نشان می‌دهد که خوشبختانه اقبال ناشران به تعامل با ما زیاد بوده است که جای سپاس و قدردانی دارد.»

وی ادامه داد: از حدود پنج هزار عنوان کتابی که امسال به‌دست ما رسیده است، به‌طور میانگین ۵۹ درصد آن‌ها مناسب بوده است؛ که در حوزه فنی و حرفه‌ای میزان کتاب‌های مناسب بیش از ۶۰ درصد است.

او تأکید کرد: «هر ناشری مجاز است با توجه به رویکردهای خود و اهدافی که دنبال می‌کند، بهترین محتواها را تولید کند. ولی ما به‌عنوان متولیان آموزش دانش‌آموزان ۶ تا ۱۸ سال، که حوزه فنی و حرفه‌ای و کاردانش را هم شامل می‌شود، اهدافی را برای این دوره‌ها تعیین می‌کنیم. منابع مناسب این دوره باید مبتنی و هم‌راستا با برنامه دوره باشد تا به ارتقای آموزش و مهارت در آن کمک کند.»

وی با اشاره به مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش تأکید کرد: «طبق ماده ۶ این مصوبه تبلیغ، ترویج و توزیع هرگونه منابع آموزشی در آموزشگاه‌های سراسر کشور باید از میان منابع استاندارد باشد. طبق بند چهارم همین مصوبه، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی با بهره‌گیری از متخصصان و با تعیین استانداردها، آن منابع را معرفی می‌کند. براساس بند پنجم همین مصوبه، ارائه فهرست‌وار و توصیفی منابع مناسب توسط کتابنامه رشد صورت می‌گیرد. بنابراین ما ناشران را به‌عنوان پیمانکار نمی‌بینیم. شما تولیداتی دارید که اگر متناسب با نیاز مخاطبان ما باشد، بدون هیچ هزینه‌ای برای شما، توسط داوران هر رشته بررسی شده و باز هم به‌صورت رایگان در کتاب‌نامه معرفی و به مدارس فرستاده می‌شود.»

نشست گروه فنی و حرفه‌ای در یک نگاه

- تعداد حاضران: ۳۲ نفر
- بیشترین شرکت کننده: مؤسسه امام حسین با ۲ میهمان
- برگه‌های تکمیل شده نظرسنجی: ۱۱ برگه

نتایج حاصل از برگه‌های نظرسنجی

۱. اغلب حاضران (۵۴/۵ درصد) میزان موفقیت نشست را «متوسط» و ۳۶ درصد از آن‌ها «زیاد» ارزیابی کرده بودند.
۲. اغلب حاضران (۶۴ درصد)، میزان تأثیر این نشست در پاسخ به پرسش‌ها و رفع ابهام‌ها را «زیاد» دانسته بودند.
۳. اغلب حاضران (۹۱ درصد)، میزان علاقه‌مندی خود را به

تداوم این نشست‌ها به صورت تفکیک شده، با گزینه «زیاد» و «خیلی زیاد» ابراز کرده بودند.

۴. بیشتر حاضران فاصله زمانی سه ماهه را برای برگزاری نشست‌ها مناسب تشخیص داده‌اند.

۵. ارزیابی کلی اغلب حاضران از نشست مثبت بوده است.

۵ نفر (۶۴ درصد) میزان مفید بودن آن را «زیاد» و ۴ نفر (۳۶ درصد) «متوسط» شمرده‌اند.

نقاط ضعف

- سروصدای زیاد و فضای نامناسب برگزاری نشست؛
- عدم ارسال زودهنگام پیامک جهت دعوت به نشست
- محدود بودن تعداد کتاب‌نامه‌های اهدایی